

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תיכון אורט
קריית-מוצקין
2016

יומן מסע

אמנות מתקופת השואה

קרל רוברט בולק (1905-1942) וקורט קונרד לב (1914-1980)
אביב אחד, מחנה גירס, 1941

פולין

תכנית המסע

- 15.08.2016 **היום הראשון** גן קרשניסקי, מסלול הגבורה, המוזיאון היהודי, בילאלסטוק.
- 16.08.2016 **היום השני** טיקוצין-בית כנסת והכיכר, לופחובה, בוגטי מילצקי, טרבלניקה, לובלין.
- 17.08.2016 **היום השלישי** מחנה מיידנק, קרשניק, קילצה.
- 18.08.2016 **היום הרביעי** קילצה-פלנטי 7, בית העלמין בקילצה, טרנוב-בית הכנסת אנדרטת השילוחים וכיכר העיר, זבליטובסקה-גורה, קרקוב.
- 19.08.2016 **היום החמישי** מחנה אושוויץ, בושצ'ה.
- 20.08.2016 **היום השישי** גטו פודגוזה, קוימיש, וואל עד לסוקניצה.
- 21.08.2016 **היום השביעי** אושוויץ בירקנאו, בית הכנסת באושוויאנצים, קטוביץ.

המסע לפולין בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תיכון אורט קריית-מוצקין תשע"ו 2016

יומן המסע של _____

ברכת מנהלת קריית החינוך - שרה פינטו

משלחת פולין תשע"ו, (אוגוסט 2016)

תלמידים ומורים יקרים,
"על דעת עיני שראו את השכול.... נדרתי הנדר: לזכור את הכל לזכור - ודבר
לא לשכוח.... קונם אם לריק יעבור ליל הזעם.... ומאום לא אלמד גם הפעם"
(מתוך "נדר" אברהם שלונסקי)

אתם יוצאים למסע לפולין, מסע בו אתם צועדים בעקבות ששה מליון יהודים שנרצחו,
זהו מסע לזכר המתים, מסע למען החיים ובעיקר למען עתידנו במדינה.
עברתם תהליך של הכנה היסטורית ורגשית לקראת הדרך שבה עתידים אתם ללכת,
דרך הנושאת בחובה מטען של מראות, של זיכרונות ושל התמודדויות רגשיות
וערכיות לא פשוטות.

לכל אחד ואחת מחברי המשלחת ציפיות משלו מהמסע, דרך אישית משלו לשאול,
להבין, להפנים ולהרגיש. לכן, מבקשת מכם לכבד את דרכו של כל אחד ואחת,
לכבד את היחד ואת הלבד את הדיבורים והשתיקות.
בשירו "נדר" מציע המשורר אברהם שלונסקי להפוך את המסע ואת זיכרונותיו
לתהליך של למידה: למידה על תולדות עמנו ומורשתו, על הצורך במעורבות לסילוק
עוולה על פיתוח החוסן האישי התובע לגלות חמלה וסיוע לחלש גם ברגעי מצוקה
ושכול.

מאחלת לכם שמסע זה יהווה עבורכם מעבר לחוויה הרגשית גם שיעור מרתק לחיים
בו תבינו את גודל האחריות המוטלת עליכם, דור ההמשך, בטיפוח ובשימור המורשת
היהודית ובהגנה על קיומנו כעם ומדינה.

שרה פינטו
מנהלת קריית החינוך
אורט מוצקין

אברהם שלונסקי 1900-1973
משורר ישראלי יליד אוקראינה, מן המשוררים החשובים בשירה
העברית החדשה, שהטביע את חותמו על חיי הספרות בארץ, גם
בתחומי התרגום, העריכה והמחזאות.

ברכת ראש המשלחת, מנהל חטיבה עליונה אמיר איזנברגר

אוגוסט 2016
אלול תשע"ו

תלמידים, ומורי המשלחת לפולין היקרים,

המסע לפולין הנו מסע בו אנו מתייחדים עם שישה מיליון מבני עמנו אשר נספו בשואה. אנו נוסעים על מנת להכיר מקרוב את המרכז היהודי הגדול טרם השואה הנוראה. פולין הייתה במשך שנים רבות המרכז הרוחני היהודי מהמשמעותיים ביותר בעולם. הקהילה היהודית ערב השואה מנתה למעלה מ-3 מיליון יהודים. פולין לאחר השואה הייתה ריקה כמעט מיהודים. דברים אלו מוכיחים עד כמה השואה הנה אירוע בלתי נתפס על ידי בן אנוש.

חברים יקרים, אנו עתידים לחוות יחדיו את המסע לפולין, נראה את שרידי התופת הנוראית, את הפרחים הפורחים על אדמה ספוגת דם, את המקומות בהם חיו קהילות גדולות מאד של בני עמנו ולעיתים שריד לא נשאר.

במסע זה נוקיר את רוחו האיתנה של העם היהודי אשר לאחר התופת שעבר הצליח להקים את מדינת ישראל המובילה בעולם בתחומים רבים. אני מאחל לכולנו מסע חווייתי ומשמעותי וזכרו: כל עוד אנו זוכרים את הנספים בשואה, הם חיים בתוכנו.

כאשר נשוב מהמסע נדע כי חלה עלינו האחריות ההיסטורית לזכור ולעולם לא לשכוח ויחד עם זאת לזכור "אין לי ארץ אחרת גם אם אדמתי בוערת..."

שלכם

אמיר איזנברגר

ראש המשלחת

מנהל החטיבה העליונה

ברכת רכזת השכנה והמורים המלווים

תלמידים יקרים,

היום מצטרפים אתם למסורת ארוכת שנים, ויוצאים למסע האישי שלכם בפולין.

בבואכם לפולין תעמדו פנים אל פנים מול גודל השואה שירדה על עמנו בדור האחרון. זהו מסע אל ארץ ספוגה בנכסי תורה, תרבות וחברה של עם ישראל מאות בשנים, מסע אל העבר הרחוק של קהילה שהייתה המרכז היהודי הגדול טרם השואה ואיננה עוד.

בפולין הייתה בשנות השלושים של המאה הקודמת קהילה של למעלה מ-3.5 מיליון יהודים, ואילו היום, היא ריקה כמעט לחלוטין מאוכלוסייתה היהודית. הגרמנים הנאצים הפכו את פולין ל"בית קברות" למרבית יהודי אירופה שנטבחו על אדמתה. ולשם, אנו נוסעים לבכות את אחינו המושמדים ולהעלות את זכרם. במסע נבקר בערים שונות ובאתרים שבהם היו מחנות ההשמדה – נראה את ה'יש' ונעלה את ה'אין'. נראה ונתקשה להאמין, כיצד העם הגרמני, שעמד לכאורה בפסגת התרבות האירופית, פעל באכזריות ובשיטתיות חסרת כל רגש אנושי נגד בני עמנו. הנאצים הגרמנים הצליחו לסחוף לשפל התחתית את בני העם הגרמני הנאור והמלומד, אשר כל חכמתם וגובה תרבותם לא שימשו להם מחסום מוסרי. רק תחנות המוות נותרו כעדות אילמת למעשי הזוועה שלהם.

במסע לפולין שותפים המוח והלב, השכל והרגש, העין והאוזן. זהו מסע המחייב שיתופם של כל החושים על מנת שנוכל לזכור, ללמוד ולספר. מחובתנו היום, כעם חופשי שחי במדינתנו בחברה דמוקרטית, להתמודד עם המשמעויות האנושיות של השואה ועם השפעותיה המוסריות על האדם והחברה. פרימו לוי בספרו "הזהו האדם?" מפנה בקשה, מצווה, איום כלפי אלו "היושבים באין מחיר במשכנות מבטחים". כלפינו – אשר לחם נמצא על שולחנו, ידידים נמצאים עמנו ואנו יכולים לחזור הביתה בסופו של יום עבודה. המצווה היא לזכור. לזכור את אותם אנשים אשר היו במחנות, את אותה אישה "שלא נותר בה עוד כוח לזכור, שעיניה ריקות וצונן חיקה". ואכן, המעט שאנו יכולים להציע לקורבנות השואה, אלה ששרדו ואלה שנספו, הוא "טולידאריות הזכירה" ולזכור כי "כל זה אכן אירע". אנו יכולים לעגן אותם בראשנו ובלבנו ולהדוף בכך את הניסיון הנאצי להעלים אותם, את שמם ואת עצם קיומם.

ונזכרו! את האחריות ההיסטורית לשימור ולביסוס מורשתנו בארצנו החופשית.

ונזכרו! כי עם שאיננו יודע את עברו הוא עם ללא עתיד.

ונזכרו! כי כל עוד אותם אנו זוכרים – הם חיים.

נסיעה טובה ומוצלחת!

רחל, אורלי ששון, שירלי, ניר, אמה, שרית

ברכת ההורים

תלמידים יקרים,
לקראת נסיעה כל כך מרגשת,
מסע אל נבכי העבר האפל, של יהדות אירופה...
זיכרו כי המסע לפולין איננו "עוד טיול", זוהי חוויה, מעצבת, מטלטלת, ומגבשת
זהות כבני אדם, כיהודים וכישראלים.

לא קל לפגוש פנים מול פנים את הירוק הזה על פני האדמה, שמיים כחולים
ואדריכלות מרשימה, המסתירים בתוכם שואה שאימה להשמיד כליל את היהודים
באשר הם!

לא קל להבין את עומק התהומות, שכל מה שנותר מהם הוא כאב עמוק ששותק
הנפש מתהפכת עם הסיפורים, עם פסי הרכבת, ובראש מתרוצצים דמיונות... חזיונות.
המחשבה על איך? למה? – סוחפת, שואבת...
לא קל להתייצב מול ים הזיכרונות, והעדות האילמת למעשי הזוועה.

כשתשובו, יחלחל המסע אט אט ויחדור...
סרטים, סיפורים, מראות, חפצים ישנים.
אתם נוסעים כדי לראות, לחוות, לנסות להבין, ולחזור עם הידיעה שאת מה שקרה
שם, יש לזכור ולהעביר כנס לאומי הלאה לדורות הבאים.

סעו בשלום וחזרו בשלום, המסע מפותל ומורכב.
הפיקו את המירב מהמסע הקשה העומד לפניכם.
דעו, אין לקחת שום דבר כמובן מאליו!
שאו את דגל המדינה בגאון – וזיכרו, שאין לנו ארץ אחרת!

אתם חוליה נוספת בשרשרת הדורות ההיסטורית של עם ישראל, וכשתעמדו על אדמת
פולין תוכלו להבין את החשיבות בהקמתה של מדינת ישראל לעם היהודי.

מאחלים לכם מסע חוויתי, מרגש ומשמעותי,
שובו בשלום הביתה!

אוהבים אתכם מאוד, ההורים

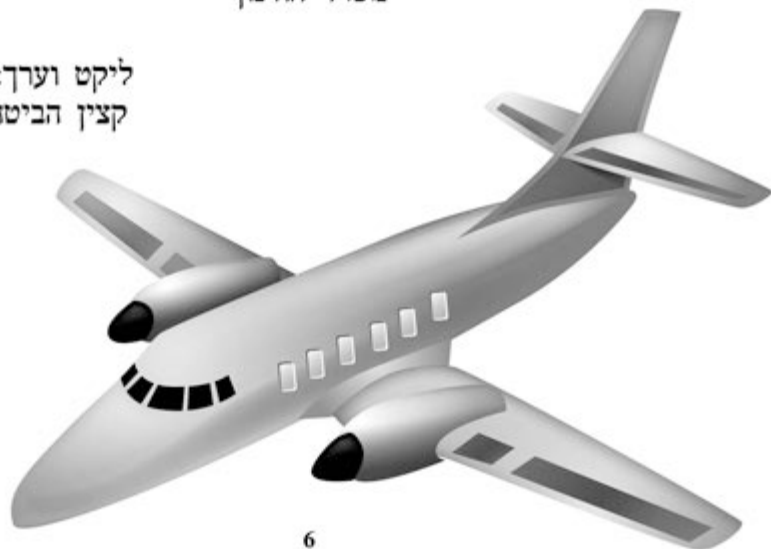
עשרת הדיברות להתנהגות נכונה בחו"ל

- * אין לעזוב את הקבוצה בשום מקרה!
- * בעת ההגעה לשדה התעופה בחו"ל – יש להיצמד לקבוצה ולהשתדל לפנות את שדה התעופה בזמן הקצר ביותר.
- * בעת זמן חופשי לקניות באם יינתן – חל איסור חמור להסתובב לבד.
- * תמיד, אבל תמיד! בקבוצה בת 3 אנשים לפחות.
- * אם קורה ואבדת את קבוצתך – עמוד במקום ואל תנסה למצוא את הקבוצה.
- * הקבוצה תעשה אחורה פנה ותחזור באותה הדרך עד שתאותר.
- * אין לעלות ברשתות החברתיות, בפלאפון או במחשב את תוכנית ופרטי המסע.
- * ההסברים באתרים קצרים ביותר, לכן חייבים להיות קשובים – וזאת על מנת למנוע מהמדריך או מראש המשלחת להרים את קולם.
- * יש להשתדל לצמצם כל אופן של התבלטות כמו דיבור בקול רם – במיוחד במקומות הומים, וכן, לא לצעוק בקולי קולות.
- * כדאי להצטייד בחגורת בטן לכסף ולדרכון. הדרכון הישראלי הוא רב ערך בחו"ל ולכן עליכם להיות זהירים מפני כייסים שלא תחושו "בעבודתם".
- * יש לנהוג בערנות ובאחריות – להיות כל הזמן ביחד, ולזכור כי האנטישמיות עדיין קיימת באירופה.
- * במלון – זכרו, אינכם נמצאים באכסניית נוער בגליל או במדבר יהודה!

הקפדה מדוקדקת על נוהלי בטחון – זהירות וערנות לאורך כל הדרך!

בברכת נסיעה טובה ובטוחה!
משרד החינוך

ליקט וערך: דניאל קרילקאר
קצין הביטחון משרד החינוך

רשימת חברי המשלחת

מורים מלווים

אמיר איזנברגר
 רחל אהרון
 אורלי ששון
 שירלי גרינברג
 שרית קומיסר
 ניר אברהם
 אמה יחיאלי

10/א	חמו אלירן	1
10/א	וולקוב אנאל	2
3/א	אורן נופר	3
3/א	ויניקוב עליזה	4
3/א	וקנין שוהם	5
3/א	חרפוף חן	6
3/א	כהן עמית	7
3/א	סטרוגו עדי	8
3/א	פוני נועה	9
3/א	קולטיי קרינה	10
3/א	קמגר הדר	11
3/א	קנזי יובל	12
3/א	קניאזייב אלנה	13
3/א	קרמן יובל	14
3/א	בן שיטרית פנינית	15
7/א	ויינשטיין איתי	16
7/א	אמיתי דניאל	17
7/א	זליקוביץ עמית	18
7/א	כהן תומר	19
7/א	ליסק שון	20
7/א	פיינשטיין איתי	21
7/א	קניאגין תומר	22
7/א	רומי גל	23
7/א	שבצ'קה רונן	24
7/א	שפיץ אושר	25
7/א	בראונשטיין מאי	26
7/א	לוי יובל	27
7/א	קורן ענבל	28
7/א	אלרם אסף	29
6/א	פישלר ספיר	30
11/א	כהן תמר	31
1/א	וולך ליאור	32
9/א	בן לולו נעה	33
9/א	כהן שקד	34

9א	נתיב מאי	35
5/א	אבו אלמוג	36
5/א	בקר נוי	37
5/א	גמבר תקוה	38
5/א	מור אוריה	39
5/א	פרידמן ליאור	40
7/א	בן נעים ניב	41

רשימת חברי המשלחת

11/א	שורק נמרוד	1
11/א	שטח רוני	2
11/א	קלטש שני	3
11/א	בן שמואל שיר	4
11/א	לרנר לודמילה	5
11/א	מרדכייב סיגלית	6
11/א	עמית בן גרא	7
6/א	אלפיה יונתן	8
6/א	גרוסמן נועם	9
6/א	דהן עדן	10
6/א	יסקרוביץ ורד	11
6/א	דן פסטונוביץ	12
6/א	צורי רועי	13
6/א	בוגדן ג'ניפר	14
6/א	גולדבלט שחר	15
6/א	גרינשפון בר	16
6/א	לנגר אור	17
6/א	מרק יובל	18
6/א	נבון דנה	19
6/א	סגל איילת	20
6/א	עדן יובל	21
6/א	קומיסר הדר	22
6/א	קינן נופר	23
6/א	קרן רוני	24
6/א	שמש גלי	25
6/א	קריזנר רויטל	26
10/א	עיטה אתי	27
7/א	לניאדו אריאל	28
7/א	וינקלר לידור	29
7/א	ברחד בן	30
7/א	גרשון איתמר	31
7/א	דדון דניאל	32
5/א	ביתן שחר	33
5/א	בקשי ירין	34
5/א	שטיינברג נועה	35
5/א	חנו דניאל	36
5/א	ארבלי אורפז	37

רשימת חברי המשלחת

1/א	גרשוני נוה	1
1/א	הירשביין שדה יובל	2
1/א	ודשין דוד	3
1/א	זיו אופק	4
1/א	טוך טל	5
1/א	טרן יובל	6
1/א	כהן תומר	7
1/א	מור אביב	8
1/א	קמינר עדי	9
1/א	רביד סער	10
1/א	אסיאג בר	11
1/א	בונה דקל	12
1/א	בליצלאו נוי	13
1/א	הורביץ ספיר	14
1/א	סיני הדר	15
1/א	קלז ניקול	16
8/א	דהן גאי	17
8/א	בוקרסקי קטיה	18
8/א	בן יקר שרון	19
8/א	בר עדן	20
8/א	ברסוקוב ליאורה	21
8/א	ברקוביץ אופיר	22
8/א	וייסמן מיכל	23
8/א	טייר אדוה	24
8/א	מצה ענבר	25
8/א	עדי קמבליס	26
11א	מרום ליאור	27
5/א	זטלמן אורן	28
11/א	אלבו אופק	29
11א	אייזנשטיין סער	30
2א	בן שמחון נדב	31
2א	וקס איתי	32
2א	אופיר ענבר	33
2א	מורד אפק	34

2א	אייזנשטיין יובל	35
2א	חזות שחר	36
2א	כהן גל	37
2א	פרדגייב רוויטל	38
2א	קרימוב עדן	39
2א	קרן הדר	40
8א	פדידה אורן	41
1/א	ביטון ירון	42
1/א	בכר מיתר	43
1/א	גרוס אורי	44
11/א	פיק שי	45
11/א	נחמוכה עדן	46

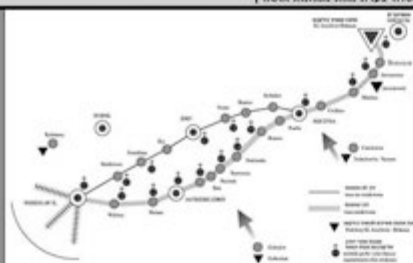
מילים שימושיות בפולנית

כן	טק	TAK
לא	ניה	NIE
בבקשה	פרושה	PROSZE
תודה	דו'נקויה	DJIEKHJE
סליחה	פּשְׁפּרְשִׁם	PRZEPRASZAM
בוקר טוב	דו'יאן דוברי	DZIEN DOBRY
ערב טוב	דוברי ויאצ'ור	DOBRY WIECZOR
שלום, להתראות	דובידז'ניה	DOWIDZENIA
אתמול	וצוראי	WEZORAJ
היום	דו'יש, דו'ישי	DZISIAJ, DZIS
מחר	יותרו	JUTRO
בוקר	ראנו	RANO
לילה	נוץ	NOC
ערב	וּיאצור	WIECZOR
מחרתיים	פּוּיוּטְשֶׁה	POJUTRZE
שעה	גודזינה	GODZINA
דקה	מינוטה	MINUTA
מה השעה?	קטורה גודזינה?	KTORA GODZINA?
בסדר / טוב	דוכ'ה	DOBRZE
מעט	מאלו	MALO
חדר	פוקוי	POKOJ
עזרה	פּוּמוּץ	POMOC
איפה	גד'ינה	GDZIE
חשבון	רְכוּנק	RACHUNEK
ארוחת בוקר	סנידיניה	SNADANIE
ארוחת צהריים	אוביך	OBIAD
ארוחת ערב	קולציה	KOLACIA
אני רוצה לאכול	י - חצ'ה ישצ'	JA CHCE YASZC
אני רוצה לשתות	י - חצ'ה פיצ'	JA CHCE PIC
ברצוני לשלם	י - חצ'ה זפּלצ'יצ'	JA CHCE ZAPLACIC
אני מסכים(ה)	י - ש - וגדום	YA SIE ZGADZAM
אני מרוצה	יסתם זדובולוני	ZADOWOLOY
כיוון	קירונק	KIERUNEK
נהג	קירובניק	KIEROWNIC
בית כנסת	סינגוּגה	SYNAGOGA
בית עלמין	צמנטש	CMENTARZ
עירייה	מגיסטראט	MAGISTRAT
שוק	רינק	RYNEK
עיר עתיקה	סטרה מיאסטו	STARE MIASTO
לחיים	נזדרובנה	NAZDROWIE
נסיעה טובה	דוברי פודרוש	DOBRI PODRUSZ

תאריכים מרכזיים

תאריך	אירוע
30.1.1933	אדולף היטלר מתמנה לקנצלר (ראש ממשלה) בגרמניה
22.3.1933	הקמת מחנה דכאו - מחנה ריכוז ראשון שמועדד לאסירים פוליטיים
1.4.1933	החרמת בתי מוסחר יהודיים
15.9.1935	חוקי נירנברג, החוקים לשמירת טוהר הגזע הגרמני
11.3.1938	סיפוח אוסטריה (אנשלוס)
1938 אוקטובר	גירוש ז'בושין, 17000 יהודים מגורשים מגרמניה לפולין
9.11.1938	"ליל הברדלח", פוגרום בגרמניה ופגיעה פיזית ביהודים. כ-30,000 יהודים נשלחים למחנות הריכוז
מרץ 1939	ממשלת אוסטריה חותמת על כתב כניעה לגרמנים
23.8.1939	הסכם ריבנטרוך-מולטוב בין רוסיה לגרמניה (חלוקת פולין)
1.9.1939	מלחמת העולם השנייה נפתחת עם כיבוש פולין
21.9.1939	פרסום "אגרת הבוק" של היידריך בדבר ריכוז היהודים בגטאות, כשלב ראשון בתהליך "הפתרון הסופי"
1939 אוקטובר	היהודים נדרשים לענד טלאי צהוב
1939 דצמבר	הוחלט שכל היהודים יועברו לגטאות
8.2.1940	פרסום פקודה על הקמת הגטו הראשון על אדמת פולין
12.10.1940	מסירת הצו להקמת גטו וורשה
1941 פברואר	קמת מחנה ההשמדה בבלז'ץ. "עוצבות המבצע" פונאר, באבי-יאר
1941 21.3.	הקמת הגטו בקרקוב
1941 22.6.	"מבצע ברבוסה" הפלישה הגרמנית על ברית המועצות ותחילת הירי לבורות
1942 20.1.	ועידת ואנזה ופקודת "הפתרון הסופי" - בפרוטוקול הכינוס רשימה של 11 מיליון יהודים ברחבי אירופה וצפון אפריקה עליהם יוחל ה"פתרון הסופי"
1942 מרץ	הקמת מחנה בירקנאו ומחנה ההשמדה סוביבור. מחנות ההשמדה החלו לפעול בקנה מידה גדול. חיסול היידריך על ידי המתת הצ'כית
1942 מאי	הקמת מחנה ההשמדה טרבלינקה
1942 22.6.	"הגירוש הגדול" מגטו ורשה - כ-300,000 נשלחו להשמדה בטרבלינקה
1942 28.7.	הארגון היהודי הלוחם "אי"ל) הוקם בגטו ורשה
1943 18.1.	המרד הראשון בגטו ורשה
1943 19.4.	פרץ המרד הגדול בגטו ורשה
1943 11.6.	הימלר מצווה על חיסול הגטאות בפולין
1943 23.9.	חיסול גטו וילנה
1944 30.8.	חיסול הגטו האחרון - גטו לודג'
1944 7.10.	מרד הוונדאר קומאנדו בבירקנאו
1945 18.1.	מתחילה "צעדת המוות" מאושוויץ בירקנאו חזרה לשטחי גרמניה
1945 26.1.	שחרור מחנה אושוויץ
1945 1.4.	הצבא האדום נכנס לברלין
1945 30.4.	היטלר מתאבד
1945 8.5.	כניעת גרמניה לבעלות הברית וסיום מלחמת העולם השנייה

מסלול צגת הנה ממוחשבת אושוויץ

מילון מושגים

- אוטונוזיה – תכנית גרמנית שהופעלה בשנת 1933 ונועדה לרצוח אנשים "נחותים" הפוגעים בטוהר הגזע בקרב בני עמם (חולים כרוניים קשים בעלי מום ומפגרים).
- איינזצגרופן – יחידות ס"ס וס"ד שהתלוו ליחידות הצבא הסדיר בפלישה לפולין וברית המועצות. היחידות עסקו בחיסול מתנגדים פוליטיים ובחיפוש אחר מסמכים מדיניים. במזרח פולין ובשטחי ברית המועצות עסקו יחידות אלה ברצח המונים.
- אקציה – פעולות שנערכו בגטאות כדי לרכז את היהודים לשילוחם למחנות ההשמדה.
- ארי – הגזע העליון אליו שייכים הנעצים לעומת שאר הגזעים.
- גטו – שכונה יהודית מיוחדת סגורה ומבודלת משאר חלקי העיר.
- גנרלגוברנמן – שטח הממשל הכללי, השם ניתן על ידי הגרמנים לשטח הכיבוש הנאצי בפולין ויועד להקמת גטאות ומחנות השמדה.
- גסטפו – המשטרה החשאית של גרמניה. מבצעת את כל פעולות הדיכוי של המשטר.
- היטלר יוגנד – "נוער היטלר" – ארגון הנערים הנאצים.
- זונדרקומנדו – יחידה מובחרת – השם ניתן לקבוצות עבודה במחנות ההשמדה ביניהן קבוצות שעסקו בטיפול בגופות אחרי ההשמדה.
- יודן ריין – נקי מיהודים. ביטוי שמשמעותו מקומות או מפעלים מהם סולקו יהודים.
- יודנראט – מועצת יהודים. הוקמה בידי הגרמנים ותפקידה היה לטפל בענייניו הפנימיים של הגטו לפי צווי הגרמנים.
- מוזלמן – כינוי במחנות הריכוז לאסיר על סף מוות או אפיסת כוחות.
- סלקציה – מיון היהודים שהגיעו למחנות – לעבודה או להשמדה.
- פרטיונים – לוחמים בלתי סדירים שפעלו באזור היערות וההרים.
- קאפו – מאיטלקית: ראש. תפקידו להשגיח על האסירים במחנה הריכוז.
- קרמטוריום – מתקן לשריפת גופות שהוקם במחנות ההשמדה.

זונדרקומנדו

קאפו

פרטיונים

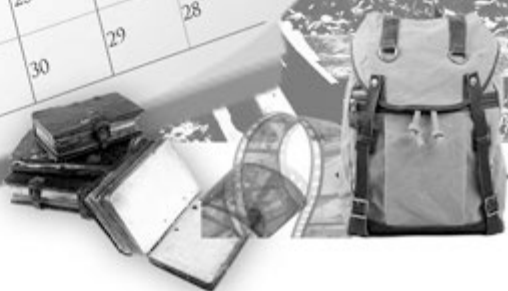
אוגוסט 2016

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תוכנו אורח קריית מוצקין 2016

היום הראשון, יום שני - 15.08.2016
בן קרשניסקי, מסלול הגבורה, המוזיאון היהודי, בילאלסטוק

בילאלסטוק

המוזיאון היהודי

מסלול הגבורה

בן קרשניסקי

אמנות מתקופת השואה

גלי טול

ג. 1935, לבוב, גליציה

נולדה למשפחת מיזס האמידה. באוקטובר 1939, עם הכיבוש הסובייטי, הסתתר אביה כדי להימנע משילוח לסיביר. עם כיבוש לבוב בידי הגרמנים, ב־1941, גורשה גלי עם משפחתה לגטו. אחיה בן החמש נחטף באקציה ונרצח. היא ואמה רוזיה הצטרפו לקבוצה שניסתה לעבור את הגבול להונגריה, אך נכשלה. ב־1943, האב דאג למחבוא לנלי בת השמונה ולאמה, אצל זוג חברים נוצרים בעיר, והוא תכנן להצטרף אליהן. כדי להעביר את השעות הארוכות בחדרון הסגור עודדה אותה אמה לצייר ולכתוב סיפורים ויומן אישי. ב־1944, לאחר שחרור העיר, התברר לאם ולבת שהן הניצולות היחידות ממשפחתן. הן נשארו באירופה עוד שנים אחדות, ובמהלכן למדה גלי אמנות. היא היגרה לארצות-הברית, המשיכה לצייר וכתבה מאמרים וספרים, וכן כיהנה כמרצה לספרות ואמנות.

נלי טול (ג. 1935)

ילדות בשדה, לבוב, 1943

בואש ועיפרון על נייר

19.7 x 27.5 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים

תרומת האמנית

יומני היקר...

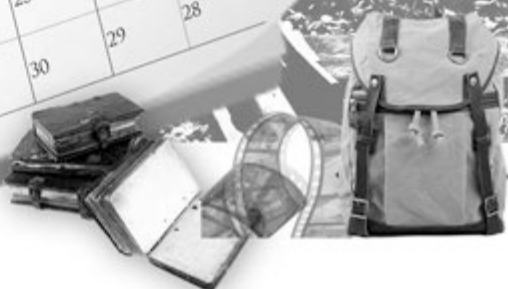
אוגוסט 2016

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תוכנו אורח קריית מוצקין 2016

היום השני, יום שלישי - 16.08.2016
טיקוצ'ין בית הכנסת והכיכר, לופחובה, בוגטי מילצקי,
טרבלינקה, לובלין.

לובלין

טרבלינקה

יער לופחובה

טיקוצ'ין

אמנות מתקופת השואה

ז'נובי טולקאצ'ב

נולד בעיירה שצ'רין, רוסיה הלבנה

למד בבית ספר מקצועי ובבית ספר לאומנויות, אך בשל מצבה הכלכלי הקשה של משפחתו נאלץ להפסיק את לימודיו. טולקאצ'ב התקבל כשוליה בסדנה של צייר שלטים ולאחר מכן הצטרף לקואופרטיב ציירים. היה בין המצטרפים הראשונים לקומסומול (תנועת הנוער הקומוניסטי) ולקח חלק פעיל במחתרת המהפכנית בקייב. נסע להשתלם במוסקבה אצל האמנים אוסמרקין וקונצ'אלובסקי. חזר לקייב והתמנה כאחראי לחינוך פוליטי בקומסומול במחוזות פדולסק ושולב. בתקופה זו הוא צייר ציורי קיר למועדוני הנוער באזורים אלו התקבל כחבר במפלגה הקומוניסטית. נשלח ללמוד במכון הקומוניסטי בחרקוב. שירת בצבא האדום בחיל התותחנים מונה לפרופסור מן המניין במכון לאמנויות היפות בקייב. כצייר רשמי מטעם הצבא האדום הוא מצטרף לכוחות הסובייטים במיידנק זמן קצר לאחר שחרור המחנה (1944) ומייד לאחר מכן מצטרף לכוחות המשחררים את מחנה אושוויץ (1945). בתקופה הזו הוא מצייר את הסדרות "מיידנק", "אשוויץ" ו"פרחי אושוויץ".

ז'נובי טולקאצ'ב

אחד ממחוסרי השם, 1944

גואש, פחם וגיר צבעוני על נייר
תרומת סיגמונד א. רולט, ניו יורק, לזכר הוריו
הנריק ומניה שנספו בשואה.

ז'נובי טולקאצ'ב

טלית קטן, 1944

בואש, פחם וגיר צבעוני על נייר

תרומת סיגמונד א. רולט, ניו יורק, לזכר הוריו הנריק ומוניה שנספו בשואה

ז'נובי טולקאצ'ב

המשחררים הגיעו

אושוויץ, 1945

עיפרון וצבע-מים על נייר

21 x 28 ס"מ

תרומת אנל טולקאצ'בה

ואיליה טולקאצ'ב, קייב

יומני היקר...

אוגוסט 2016

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תיעוד אורח קריית מוצקין 2016

היום השלישי, יום רביעי - 17.08.2016 מחנה מיידנק, קרשניק, קיילצה

קיילצה

קרשניק

מיידנק

אמנות מתקופת השואה

לאו ברויאר

בון - 1975, בון, 1893

בן לאב יהודי ואם נוצרייה קתולית. במהלך מלחמת העולם הראשונה גויס ונפל בשבי הרוסי. ב־1919 חזר לגרמניה וללימודיו בבית הספר לאמנות בקלן, וכן באקדמיה לאמנות בקסל. הציג את עבודותיו בתערוכות בגרמניה, עבד בציור תפאורות ולימד אמנות. בשנת 1934 היגר להאג ואחר כך עבר לבריסל, ושם המשיך ליצור ולהציג את עבודותיו. במאי 1940 נעצר וגורש למחנה סן סיפריאן, שם חלה בטיפוס. לאחר החלמתו הועבר למחנה גירס, שם נמנה עם עובדי ארגון הסעד הקתולי וצייר את החיים במחנה. בסוף 1941 שוחרר עם עוד 57 אסירים והועבר לשאנסיי, שבו הסתירו אסירים פוליטיים ויהודים. חי בזהות בדויה עד השחרור. לאחר המלחמה חי בפריז ובבון והמשיך ליצור.

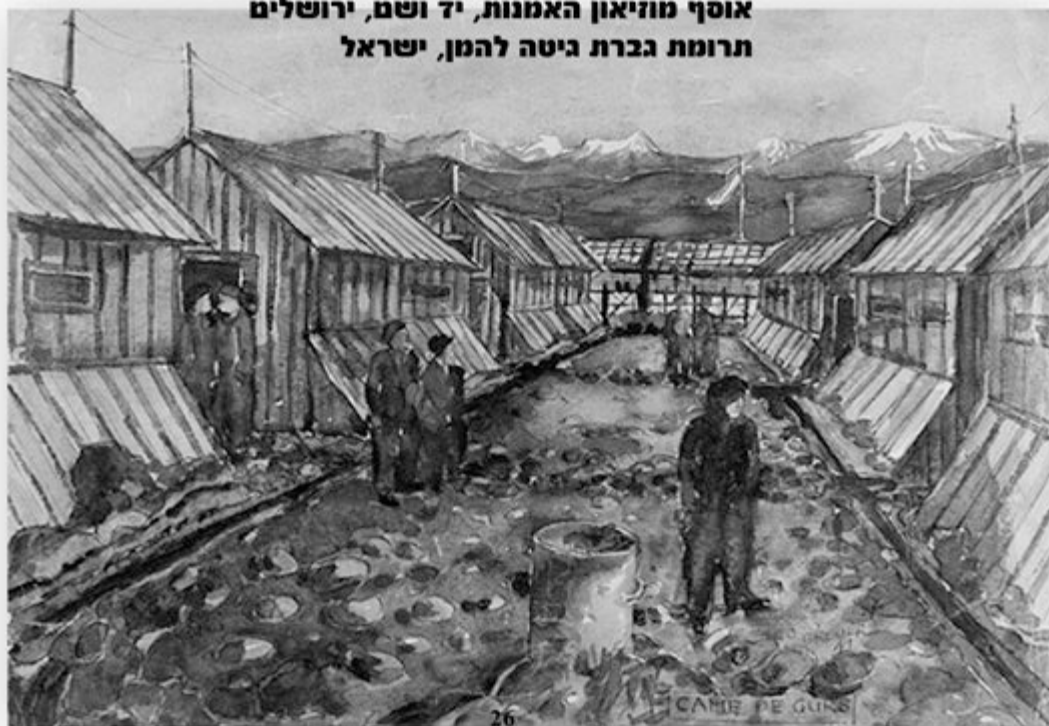
לאו ברויאר (1893-1975)

שביל בין הצריפים, מחנה גירס, 1941

צבע מימ על נייר

22x30.2 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יז ושם, ירושלים
תרומת גברת ביטה להמן, ישראל

יומני היקר...

אוגוסט 2016

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תוכנו אורח קריית מוצקין 2016

היום הרביעי, יום חמישי - 18.08.2016
קיילצה - פלנטי 7, בית העלמין בקילצה, טרנוב-בית הכנסת
אנדרטת השילוחים וכיכר העיר, זבליטובסקה - גורה, קרקוב

טרנוב
כיכר העיר

בית-הכנסת
טרנוב

קיילצה
בית העלמין

קיילצה
פלנטי 7

אמנות מתקופת השואה

לאו (לב) האס

אופוה, מורביה - 1983, ברלין, 1901

בוגר האקדמיות לאמנות בקרלסרוהה ובברלין. בשנים 1924–1938 עסק בציור ובגרפיקה בווינה ובאופוה. בשל פעילותו במפלגה הקומוניסטית נעצר ב-1939 וגורש למחנה ניסקו, ואחר כך הועבר לעבודות כפייה באוסטרובה. בספטמבר 1942 גורש לגטו טרוזין, שם הועסק במחלקה הטכנית, בייצור חומרי תעמולה בעבור הגרמנים. בהסתר, עם אמנים אחרים, צייר את המציאות בגטו. ביוני 1944 הואשמו הציירים בהברחת יצירותיהם אל מחוץ לגטו. האס נאסר במבצר הקטן בגטו, ועבר מסכת עינויים קשה. באוקטובר 1944 שולח לאושוויץ, וכעבור כחודש למחנה זקסנהאוזן, שם גויס ל"מבצע ברנהרד" לזיוף כספים. בפברואר 1945 שולח למחנות מאוטהאוזן ואבנזה, שם שוחרר. האס ואשתו אימצו את בנו בן השלוש של חברם, הצייר בדו'ך פריטה, שנרצח באושוויץ. לאחר המלחמה חזר לטרוזין ומצא כ-400 מציוריו שהחביא.

לאו (לב) האס (1901-1983)

הנעת טרנספורט,

בטו טרזין, 1942

דיות ומבון על נייר

37.7x49.2 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים

תרומת הוועדה הדוקומנטרית, פראג, באמצעות זאב ועליזה ש"ק, קיסריה

יומני היקר...

אוגוסט 2016

שבת	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון
	5	4	3	2	1	
6	12	11	10	9	8	7
13	19	18	17	16	15	14
20	26	25	24	23	22	21
27				31	30	29
						28

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תוכן אורם קריית מוצקין 2016

היום החמישי, יום שישי - 19.08.2016 סיור במחנה אושוויץ, בז'שצ'ה

בז'שצ'ה
בית הקברות

אושוויץ-שער
הכניסה למחנה

אושוויץ-בירקנאו

אמנות מתקופת השואה

פליקס נוסבאום

אוסנבריק, גרמניה - 1944, מחנה אושוויץ-בירקנאו, 1904

ב-1922 למד אמנות בהמבורג וכעבור שנה המשיך את לימודיו בברלין, בבית-הספר לויין פונקה. בשנים 1924-1929 למד בבית-הספר לאמנויות יפות ולאמנות שימושית. ב-1932 זכה בפרס רומא וקיבל מלגת לימודים בוילה מאסימו ברומא. בעקבות עליית הנאצים לשלטון, נדד ברחבי אירופה, וב-1935 חיפש מקלט בבלגיה עם בת זוגו, האמנית פלקה פלאטק. תחילה התגוררו באוסטנדה וכעבור שנתיים עברו לבריסל. עם פלישת הגרמנים לבלגיה, במאי 1940, נעצר נוסבאום וגורש למחנה סן סיפריאן שבדרום צרפת. כעבור חודשים אחדים הצליח להימלט ולחזור לבריסל, שם חי עם אשתו במחבוא. בתקופה זו צייר עשרות יצירות שבהן נתן ביטוי לסבלם של היהודים הנרדפים, ודאג להפקידן למשמרת בידי מכרים. ביוני 1944, בעקבות הלשנה, נעצרו בני הזוג, גורשו למחנה מכלן וביולי שולחו בטרנספורט האחרון מבלגיה לאושוויץ-בירקנאו, שם נרצחו.

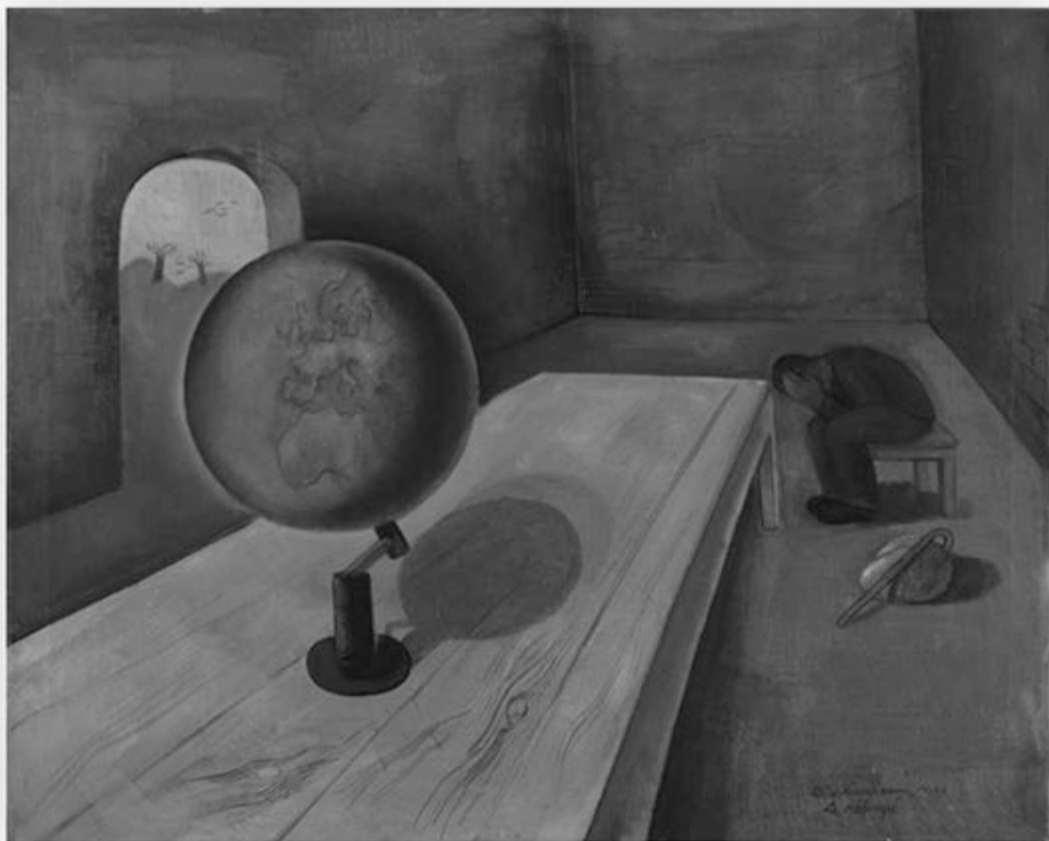
פליקס נוסבאום (1904-1944)

הפליט, בריסל, 1939

שמן על בד

59.7x74.7 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים

A vintage typewriter is the central focus, with a sheet of paper emerging from its carriage. The paper has the Hebrew text 'יומני היקר...' written on it. The typewriter is surrounded by several film strips, some showing landscape scenes. A leafy branch is visible in the bottom left corner. The entire scene is set against a background of horizontal lines, suggesting a notebook or a page for writing.

יומני היקר...

אוגוסט 2016

שבת	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון
	5	4	3	2	1	
6					8	7
	12	11	10	9	15	14
13						21
	19	18	17	16	22	21
20						28
	26	25	24	23	29	28
27				31	30	

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תוכנו אורח קריית מוצקין 2016

היום השישי, יום שבת - 20.08.2016
גטו פודגוז'ה, קזימיש, וואול עד לסוקניצה

כיכר סוקניצה

קזימיש

גטו קרקוב בשכונת פודגוז'ה

אמנות מתקופת השואה

יוסף קובנר

קייב - 1967, קאלמר, שוודיה, 1895

בילדותו עברה משפחתו ללודו'. למד באקדמיה לאמנות בסנט פטרסבורג, השתלם בדיסלדורף, בקאסל ובפריז, והציג את יצירותיו בערים חשובות בפולין. היה עורך בכתב העת פורמה וחבר באיגוד האמנים הפולנים. עם הכיבוש הגרמני גורש לגטו לודו', והיה אחד מהציירים המעטים שזכו לקבל מימון מחיים רומקובסקי, יו"ר היודנרט. בגטו עבד בעיצוב דוגמאות בסדנת השטיחים. יצירותיו הוצגו בגטו, ובביתו התקיימו בחשאי קונצרטים. ב־1944 שולח בטרנספורט לאושוויץ ומשם למחנה וּפּלִין שבגרמניה, בסמוך לעיר לודוויגסלוסט, שם שוחרר במאי 1945. קובנר היגר לשוודיה, כשהוא פצוע וחולה. התיישב בקאלמר והמשיך בפעילות אמנותית ענפה. יצירותיו מתקופת השואה שנתרו בגטו נאספו על ידי מכרו, נחמן זונאבנד, והלה השיבן לאמן.

יוסף קובנר (1895-1967)

דיוקן עצמי, גטו לודו', 1941

צבע מים על נייר

49.4x38.6 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים
תרומת ליאון וכרמלה קובנר, חיפה

יוסף קובנר (1895-1967)

רחוב בגטו לודז', גטו לודז', 1941

צבע מימ על נייר

26.2 x 35.3 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים

תרומת ליאון וכרמלה קובנר, חיפה

יומני היקר...

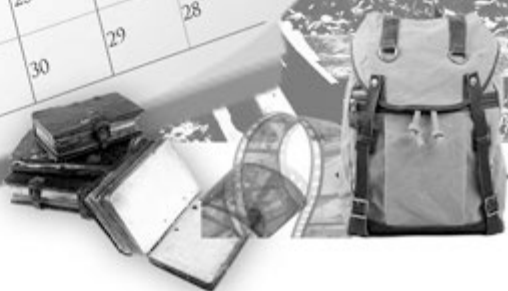
אוגוסט 2016

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

בדרך לעתיד נזכרים בעבר

תיעוד אורח קריית מוצקין 2016

היום השביעי, יום ראשון - 21.08.2016 בירקנאו, בית הכנסת באושווינצ'ים, קטוביץ'

קטוביץ'

אושווינצ'ים

אושוויץ-בירקנאו-1944

אמנות מתקופת השואה

פאבל פאנטל

פראג - 1945, הירשברג, שלזיה, 1903

למד רפואה והשתתף בשיעורים פרטיים באמנות. עם נישואיו ב-1935 גויס לצבא הצ'כוסלובקי, שם שירת כקצין רפואה. ב-1939 הודח מתפקידו בשל יהדותו, ועבר עם משפחתו לקולין שבבוהמיה, שם גויס לעבודות כפייה. ביוני 1942 גורש פאנטל עם אמו אידה, אשתו מארי ובנם טומס לגטו טרוזין. בגטו שימש כמנהל בית חולים לחולי טיפוס בבידוד וגם כיו"ר חוג הרופאים היהודי המחתרתי. הוא ניצל את מעמדו ושלה ידיעות לעולם החיצון. בעקבות זאת חשדו הגרמנים במעשיו והוא נלקח לחקירה במבצר הקטן, שם נכלא ועונה. לאחר שהושב למגוריו, הבריח כ-80 מרישומיו. באוקטובר 1944 שולח פאנטל לאושוויץ עם אשתו ובנו בן השבע, שנרצחו מיד בהגיעם, ואילו הוא עצמו שולח למחנה שוורצהיידה שבגרמניה. בינואר 1945 נורה בצעדת מוות.

פאבל פאנטל (1903-1945)

השיר נגמר, גטו טרזין, 1942-1944

צבע מימ ודיות על נייר

30.2x22.5 ס"מ

אוסף מוזיאון האמנות, יד ושם, ירושלים

תרומת אידה פאנטלובה, אמו של האמן, באמצעות זאב ועליזה ש"ק, קיסריה

יומני היקר...

התקווה

כל עוד בלבב פנימה,
נפש יהודי הומיה,
ולפאתי מזרח קדימה
עין לציון צופיה.

עוד לא אבדה תקותנו,
התקוה בת שנות אלפים,
להיות עם חפשי בארצנו,
ארץ ציון וירושלים.

בדז'יך פריטה (פרידריך טאוסיק) (1906-1944)
כניסה אחורית, גטו טרזין, 1941-1944